

Kulttuuriministerineuvoston pohjoismainen yhteistyöohjelma 2025–2030

Tarkistettu 2.2.2024

LUONNOS

Sisällys

Tarkistettu 2.2.2024.....	1
1. Esipuhe	3
2. Johdanto	3
3. Poliittiset painopistealueet	4
Vihreä Pohjola.....	5
Kilpailukykyinen Pohjola	6
Sosiaalisesti kestävä Pohjola	6
4. Yhteistyöohjelman seuranta ja arviointi	7

1. Esipuhe

[...]

Pohjolan kulttuuri- ja media-alan toimijat, kansalaisyhteiskunnan ja tutkijakunnan edustajat sekä Pohjoismaiden neuvosto ovat esittäneet yhteistyöohjelmaan kommentteja haasteista ja yhteistyöaloista. Pohjoismaiden ministerineuvostolta rahoitusta saavat pohjoismaiset kulttuurilaitokset ja kulttuurisektorin strategiset yhteistyökumppanit ovat myös voineet esittää ehdotuksia prosessin aikana.

2. Johdanto

Kulttuurisektorin yhteistyöohjelmassa kuvataan poliittisia tavoitteita ja priorisointeja vuosille 2025–2030.

Yhteistyöohjelma on kaikkea kulttuuriministerineuvoston toimintaa ohjaava asiakirja.

Kulttuuriministerineuvosto hyväksyi yhteistyöohjelman [päivämäärä], ja se on voimassa 31.12.2030 asti.

Yhteistyöohjelman on määrä edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston vision toteutumista, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Koko Pohjoismaiden ministerineuvosto työskentelee vision saavuttamiseksi kolmen strategisen painopistealueen kautta.

Taiteen ja kulttuurin vapaus, vapaat ja riippumattomat mediat sekä ”käsivarren mitan periaate” luovat perustan sananvapaudelle, tiedon jakamiselle, demokraattiselle osallistumiselle ja vuoropuhelulle. Näitä periaatteita on erityisen tärkeää vaalia suurten yhteiskunnallisten haasteiden aikana. Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön jatkuminen vahvistaa kansalaisten luottamusta ja yhteiskunnan resilienssiä. Yhteistyö edistää yhteiskuntien demokratiaa ja avoimuutta, ja se sitoo Pohjolan asukkaita yhteen. Pohjoismainen kieliyhteisö luo yhteenkuuluvuutta ja yhteispohjoismaista identiteettiä. Kulttuuriperinnöstä huolehtiminen vahvistaa historiaa koskevaa osaamista ja luo yhteisöllisyyttä omana aikanamme.

Pohjoismaista yhteenkuuluvuutta ja integraatiota on rakennettava vakaan pohjoismaisen kulttuuri- ja mediapoliittisen yhteistyön avulla. Helsingin sopimuksen allekirjoittamisesta lähtien vuonna 1962 kulttuuriyhteistyö on ollut yksi Pohjoismaiden ministerineuvoston ydinalueista. Helsingin sopimuksessa säädetään, että pohjoismaisen yhteistyön tulee tukea ja vahvistaa kulttuurin kehitystä ja edistää kirjallisuuden, taiteen, musiikin, teatterin, elokuvan ja muiden kulttuurialojen välistä vaihtoa ja huolehtia radion ja television tarjoamista yhteistyömahdollisuuksista.¹ Tämän pohjalta pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön tulee vahvistaa ja edistää kulttuuri- ja media-alan toimijoiden vaihtoa maiden rajojen yli Pohjolassa, elvyttää kulttuurialan ja luovien alojen välistä vaihtoa ja edistää liikkuvuutta ja vuoropuhelua.

Ministerineuvoston kulttuurilaitokset ja kulttuuritukiohjelmat ovat pohjoismaisen kulttuuripoliittisen yhteistyön kantavia rakenteita, ja niillä on tärkeä merkitys Visio 2030:n toteuttamisessa. Laitosten toiminta ja tukiohjelmien tukimuodot ulottuvat laajalle pohjoismaiseen, pohjoismais-balttilaiseen ja kansainväliseen kulttuurielämään.

---

¹ Pohjoismaiden ministerineuvosto ja Pohjoismaiden neuvosto, 1996, *Helsingin sopimus*, 13 artikla.

Yhteisen kulttuuriperinnön suojeltavat ja kehitettävät hyvät kulttuurikokemukset edistävät yhteisöllisyyttä, lisäävät elämänlaatua ja viihtyvyyttä ja ovat tästä syystä arvokkaita kaikille Pohjoismaiden asukkaille, erityisesti lapsille ja nuorille. Kulttuurissa tulisi kiinnittää vielä enemmän huomiota monimuotoisuuteen, osallisuuteen ja osallistumiseen, ja sitä kautta kulttuurin tulisi olla kaikkien kannalta merkityksellistä ja tärkeää.

Saamelainen taide- ja kulttuurikenttä toimii luonnollisestikin maiden rajoja yli Pohjoismaissa. Alkuperäiskansojen kielellisillä ja kulttuurisilla oikeuksilla sekä kulttuurilla on oltava niille oikeutetusti kuuluva paikka pohjoismaisessa kulttuuriyhteistyössä.

Kulttuuripolitiikan kehityksen tulee perustua tietoon ja olla ajankohtaista, ja sen tulee pohjautua tutkimukseen perustuviin selvityksiin ja tilastoihin.

[Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaperiaatteet – kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma ministerineuvoston työssä](#) -asiakirja on tärkeä perusta pohjoismaisten kulttuuri- ja mediapoliittisten toimien kehittämiseksi.

3. Poliittiset painopistealueet

Taiteen ja kulttuurin itseisarvo on erityisen arvokas, ja tästä syystä taiteen ja kulttuurin edellytyksiä on vahvistettava ja niiden tulee olla läsnä kaikille yhteiskunnissamme. Edellisen kulttuuripoliittisen yhteistyöohjelman hyväksymisen jälkeen vuonna 2020 on tapahtunut suuria muutoksia sekä Pohjolassa että globaalisti. Kulttuuriministerineuvoston uuden pohjoismaisen yhteistyöohjelman on määrä edistää yhteisten haasteiden kohtaamista ja luoda synergioita sektorienvälisillä toimilla.

Pohjola on maailman huippua kulttuuristen ja luovien elinkeinojen alalla. Visio 2030:n lähtötilanneraportista käy kuitenkin ilmi, että kulttuurituotteiden vienti Pohjoismaiden välillä vähenee.² Pohjoismainen kulttuuriyhteistyö vastaa haasteeseen lisäämällä pohjoismaisen taiteen ja kulttuurin liikkuvuutta ja kansainvälistä profilointia. Kilpailukykyisellä, näkyvällä ja luovalla kulttuuriyhteistyöllä edistetään pohjoismaisten kulttuuritoimijoiden työmahdollisuuksien vahvistamista Pohjolan sisällä ja sen ulkopuolella, edistetään kehitystä ja innovointia ja lisätään pohjoismaisten taide- ja kulttuurialan toimijoiden näkyvyyttä kansainvälisillä areenoilla. Taide- ja kulttuurialan toimijoiden välinen yhteistyö Pohjolan lähialueilla, kuten Baltian maissa, arktisilla alueilla ja Ukrainassa, edistää osaamisen kehittämistä ja verkostoitumista.

Pohjolan on toimittava yhdessä ja vastattava digitaaliseen kehitykseen liittyviin haasteisiin aikana, jolloin kulttuuri- ja media-alan toimijoiden ehdot ja edellytykset muuttuvat digitaalisen kehityksen, teknologiajättien vaikutuksen ja tekoälyn seurauksena. Nämä ovat haasteita, joita on muun muassa kommentoitu pohjoismaisen ajatuspajan julkaisemissa suosituksissa teknologiajättien vaikutuksesta

² Pohjoismaiden ministerineuvosto, 2023, [Pohjola – kestävä ja integroitunut alue?](#)

demokraattiseen keskusteluun.³ Teknologia-alan yhteistyöllä halutaan myötävaikuttaa siihen, että Pohjoismaat ovat yhtenäinen, demokraattinen alue myös teknologian osalta.

Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön lähtökohtana on, että kaikilla on yhtäläiset osallistumismahdollisuudet. Tutkimukset osoittavat, että kulttuurielämään osallistumisella on yhteys sukupuoleen, sosiotalouteen, koulutukseen ja maantieteeseen myös lasten ja nuorten kohdalla.⁴ Tasa-arvoinen, kaikille saavutettavissa oleva taide- ja kulttuurielämä ilman syrjintää edistää Pohjolan integraatiota.

Tutkimukset osoittavat, että koronapandemiolla oli suuri vaikutus Pohjolan kulttuurielämään. Taiteilijoiden ja kulttuurialan toimijoiden edellytykset luovan työn tekemiselle sekä taiteen ja kulttuurin harjoittamiselle ja välittämiseksi joutuivat koetukselle.⁵ Tutkimuksista käy muun muassa ilmi, että uutismedioiden tulot pienenevät samaan aikaan kuin yleisön kiinnostus uutisia kohtaan kasvoi.⁶ Kulttuuri- ja mediakäyttötymisen muutoksia voidaan myös tarkastella nykyajan yleisen levottomuuden yhteydessä. Vahvan ja elinvoimaisen kulttuuri- ja media-alan yhteistyön avulla vahvistetaan Pohjolaa kriisien ja yhteiskunnan muutosten kohtaamisessa.

Kulttuuriministerineuvosto on hyväksynyt tavoitteet ja osatavoitteet kaudelle 2025–2030. Poliittiset painopistealueet ohjaavat kaikkea pohjoismaisen yhteistyön puitteissa toteutettavaa kulttuuripoliittista toimintaa. Sektori kehittää aloitteita ja toimia yhteistyölle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Vihreä Pohjola

Tavoite 1: Pohjolan taide- ja kulttuurialan toimijoilla on hyvät edellytykset taiteen ja kulttuurin ilmastoystävälliseen tuottamiseen, välittämiseen ja jakamiseen.

Taide, kulttuuri ja kulttuuriperintöä koskeva osaaminen laajentaa näkökulmia ja auttaa meitä ymmärtämään ja käsittelemään ilmastonmuutosta, luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä ja merellä ja maalla tapahtuvaa luonnon pilaantumista. Taide ja kulttuuri edistää siirtymistä kohti kestävämpää elämäntapaa. Pohjoismaiset kulttuurialan toimet edistävät vihreän siirtymän edessä olevien esteiden poistamista ja huolehtivat kokemustenvaihdosta ja uusien mallien luomisesta taiteen ja kulttuurin tulevaisuuteen tähtäävää, ilmastoneutraalia tuotantoa, välittämistä ja jakamista varten.⁷ Kulttuuristen ja luovien alojen elinkeinoilla on tässä tärkeä merkitys. Kulttuuriyhteistyössä kohdistetaan erityinen huomio haavoittuvaan kulttuuriperintöön kansainvälisten yleissopimusten mukaisesti.

Osatavoite 1.1: Pohjolan taide- ja kulttuurialan toimijoilla on aikaisempaa enemmän osaamista ja perehtyneisyyttä taiteen ja kulttuurielämän vaikutuksista ilmastonmuutokseen ja ilmastonmuutoksen vaikutuksista taiteeseen ja kulttuurielämään.

³ Pohjoismaiden ministerineuvosto, 2023 [Pohjoismainen lähestymistapa demokraattiseen keskusteluun teknologiajättien aikakaudella: Pohjoismaisen teknologiaa ja demokratiaa tarkastellen ajatuspajan suositukses](#)

⁴ Kulturanalys Norden, 2023, [Delaktighet i kulturlivet i Norden](#)

⁵ Kulturanalys Norden, 2023, [Kultursektorn efter covid-19-pandemin](#)

⁶ Nordicom, 2021, [Covid-19 och de nordiska nyhetsmedierna](#)

⁷ [Nordic Green Roadmap for Cultural Institutions](#) -asiakirja on esimerkki yhteispohjoismaisesta, kulttuurialan vihreää siirtymää käsittelevästä aloitteesta.

Osatavoite 1.2: Vahvistetaan ja tehdään näkyväksi taiteen ja kulttuurin roolia viestinnässä ja uusien näkökulmien tuomisessa ilmastonmuutokseen ja vihreään siirtymään.

Osatavoite 1.3: Vakiinnutetaan yhteistyötä ilmastonmuutoksen takia haavoittuvan kulttuuriperinnön vihreän säilyttämisen, käytön ja välittämisen puolesta.

Kilpailukykyinen Pohjola

Tavoite 2: Pohjola on näkyvä, kilpailukykyinen ja luova alue.

Näkyvä ja luova Pohjola tarjoaa pohjoismaisille taiteilijoille ja kulttuurialan toimijoille paremmat työskentelymahdollisuudet ja elinolot, vahvemman verkoston ja mahdollisuuden kehittää osaamista. Arktisten alueiden ja Baltian maiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö ja liikkuvuus alueiden rajojen yli on keskeisellä sijalla ja auttaa Pohjolaa kehittymään sananvapauden ja vapaan taiteen ja kulttuurin edelläkävijäalueena. Kulttuuristen ja luovien alojen elinkeinot edistävät kilpailukykyä ja synnyttävät lisäarvoa. Pohjoismainen kulttuuriyhteistyö tukee innovointia taiteen ja kulttuurin tuottamista, välittämistä ja markkinointia koskevien uusien kumppanuuksien, liiketoimintamallien ja foorumien kehittämisessä, välittämisessä ja markkinoinnissa sekä Pohjolan sisällä että sen ulkopuolella.

Osatavoite 2.1: Vahvistetaan viestintää ja taiteen ja kulttuurin välittämistä sekä Pohjolan sisällä ja että sen ulkopuolella.

Osatavoite 2.2: Lisätään liikkuvuutta ja vaihtoa pohjoismaisten taide- ja kulttuurialan toimijoiden sekä arktisten alueiden, Baltian maiden ja Pohjolan lähialueiden toimijoiden välillä.

Osatavoite 2.3: Toteutetaan yhteisiä kulttuuripanostuksia Pohjolan ulkopuolella ja edistetään pohjoismaisten kulttuuritoimijoiden kansainvälistä profiloitumista ja Pohjolan näkyvöittämistä luovana alueena.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Tavoite 3: Vahvistetaan Pohjolan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta ja edistetään Pohjolan yhteenkuuluvuuden, luottamuksen ja integraation lisääntymistä.

Kulttuuri- ja kieliyhteistyö luo yhteisöllisyyttä, ymmärrystä ja luottamusta Pohjolan kansojen välille ja edistää alueen entistä suurempaa integraatiota. Lasten ja nuorten pohjoismaista kulttuuria, kulttuuriperintöä ja pohjoismaisia kieliä koskeva osaaminen ja niiden saatavuus edistävät yhteenkuuluvuutta ja viihtyvyyttä ja tarjoavat mahdollisuuksia luovaan kehitykseen, sananvapauteen ja demokraattiseen osallistumiseen. Kulttuuriyhteistyöllä tuetaan kulttuuria yleisenä yhteiskunnallisena hyödykkeenä, minkä lisäksi yhteistyöllä tuetaan vahvaa ja

monimuotoista kulttuurielämää, joka on osallistavaa ja kaikkien saavutettavissa. Kielipoliittista yhteistyötä kehitetään ja priorisoidaan pitäen painopisteinä pohjoismaisten pienten kielten säilyttämistä, kieliteknologian kehittämistä sekä lasten ja nuorten kulttuurin ja kielten ymmärryksen kehittämistä. Pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen toteutumista seurataan yhteistyössä koulutus- ja tutkimusministerineuvoston kanssa.

Osatavoite 3.1: Varmistetaan pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön hyvät ja ennakoitavat puitteet.

Osatavoite 3.2: Lisätään osallistumista osallisuutta, monimuotoisuutta ja tasa-arvoa edistävään pohjoismaiseen kulttuurielämään.

Osatavoite 3.3: Vahvistetaan lasten ja nuorten kiinnostusta pohjoismaista kulttuuria ja pohjoismaisten kielten käyttöä kohtaan.

Tavoite 4: Edistetään kulttuurisektorin ja medioiden merkitystä kriisitilanteisiin varautumisessa ja digitalisaation ja uuden teknologian kohtaamisessa.

Kulttuurin ja kulttuuriperinnön saatavuus vahvistaa siviiliyhteiskunnan kehitystä ja resilienssiä sekä kriisien ja sotien aikana tehtävää jälleenrakennusta. Vapaiden ja riippumattomien medioiden, sananvapauden ja taiteellisen vapauden ansiosta alue on paremmin varautunut kriisitilanteiden ja uhkien kohtaamiseen. Suurten yhteiskunnallisten muutosten ja teknologisen kehityksen aikana pohjoismaisilla toimilla edistetään parempia, tehokkaampia ja kohdistettuja ratkaisuja yhteistyössä asianomaisten sektorien kanssa.

Osatavoite 4.1: Vakiinnutetaan kulttuurisektorin varautumiseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä ja kokemustenvaihtoa.

Osatavoite 4.2: Edistetään sananvapautta ja taiteellista vapautta Pohjoismaissa korostamalla entistä enemmän kulttuurisektorin ja medioiden vapaata ja riippumatonta merkitystä.

Osatavoite 4.3: Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä kulttuuri- ja mediapoliittisten haasteiden parissa, jotka ovat seurausta uudesta teknologiasta, tekoälystä ja teknologiajätien vaikutuksista demokraattiseen keskusteluun, mukaan lukien vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin ja viihtyvyyteen.

4. Yhteistyöohjelman seuranta ja arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, ja kausi jaetaan kahteen kolmivuotiseen työohjelmaan vuosina 2025–2027 ja 2028–2030.

Ensimmäisen kolmivuotisjakson jälkeen tehdään väliarviointi. Sen pohjalta ministerineuvosto saattaa tehdä yhteistyöohjelmaan tarkistuksia ja pyytää ehdotuksia siitä, miten työsuunnitelmaa tulee muokata loppukautta varten.

LUONNOS